

Maison Maeterlinck /Theater Immobiel

THOM LUZ / NTGENT

Stilstand en angst voor de dood bij Maeterlinck

Johan Thielemans

Gezien op 15 december 2022
NTGent

Thom Luz voert in 'Maison Maeterlinck / Theater Immobiel' drie teksten van Maurice Maeterlinck (1862-1949) op als een dreigende, sombere nachtmerrie. 'Intérieur', 'De Blinden' en 'De Indringer' behoren tot de bloem van het symbolistisch theater in ons land. Blindheid, roerloosheid en dood zijn de onderliggende thema's.

21 DECEMBER 2022

De voorstelling speelt zich af in een rommelig décor, afgebakend door twee architecturale bogen die Thom Luz en scenograaf Wolfgang Menardi vonden in het Arcatheater (de kleine schouwburg die NTGent nu verkoopt).

De Zwitserse theatermaker Thom Luz heeft de teksten aan een complexe bewerking onderworpen. Dat laat zich het best illustreren aan de hand van een eenvoudige actie aan het begin van de voorstelling. Vier imkers schuifelen het toneel op. Het beeld van de imkers ontleende Luz wellicht aan een pareltje van een tekst van Maeterlinck over het leven van de bijen.

Eén van de imkers neemt een zeis en wet ze. Het geluid ontwikkelt zich tot een ritmisch muzikaal motief. Deze handeling krijgt echter pas naar het einde zijn betekenis tijdens de episode over 'De indringer'. Die handelt over een tuinier, de man met de zeis. Je vermoedt dat die man symbool staat voor de dood.

Op het toneel staan vier bijenkorven. Wanneer hun deksel gelicht wordt ontdekken we dat er acht bandopnemers onder staan. Ze laten dezelfde muziek horen die eerder live gebracht werd, zoals het ritmische zeisgeluid. Je merkt: we zijn hier in een associatief universum terecht gekomen. Tekens verschijnen, verschuiven van plaats en krijgen meer dan een betekenis.

De verschillende toneelstukken krijgen elk een eigen aanpak. Zo plaatst Thom Luz drie muzikanten in een huis. We zien er drie gelukkige mensen, die ervan genieten samen te musiceren. Marijke Pinoy gaat op woning af met de vreselijke boodschap dat de dochter van het gezin verdronken is. Ze meldt dat in het West-

Vlaams. Dat tekent de sociale verhouding tussen deze volkswrouw en familie, die tot de sociale bovenlaag behoort. De vrouw aarzelt –‘geef me nog vijf minuten’-. Telkens als ze talmt hervatten de bewoners de muziek, terwijl het onheil steeds dichterbij komt. Dit is een mooie verstrengeling van tekst, situatie en muziek.

In een centraal deel van de voorstelling proberen de spelers met losse panelen een huiskamer te bouwen. Olga Kunicka, de violiste, komt aanzetten met een raam. Enkele keren komt ze door het raam kijken en zegt ze: ‘Het raam is toch open’. Het is een stukje repetitief theater, dat pas zijn betekenis prijsgeeft in het huis van ‘De Indringer’, waar de repliek in de situatie past.

Luz beheerst de toneeltaal meesterlijk

Het laatste deel wordt gewijd aan het stuk ‘De Indringer’. Het speelt zich af in een kamer die slechts door een zwakke lamp verlicht wordt. De vier spelers zeggen er roerloos hun woorden met grote tussenpozen. Het is het toppunt van immobiel theater, net wat de titel van de voorstelling belooft. Het heeft op mij een verrassende uitwerking: deze tekstbehandeling, in combinatie met de roerloosheid, voert me naar de toneelwereld van Samuel Beckett. Maeterlinck als voorloper van het absurd toneel. Roerloosheid is daar ook een basis-ingrediënt.

De voorstelling tracht zo iets wezenlijks over Maeterlinck te zeggen, maar er zijn ook meer speelse anekdotische aspecten. Maeterlinck was geboeid door Vlaamse volksliederen, en die belangstelling schemert hier door in een virtuoze versie van ‘Klein klein kleutertje’. Dat Maeterlinck ook poëzie schreef, leren we uit de tussenkomst van Ewout Lehoucq. Hij draagt een wat komisch klinkend gedicht voor, al sluit het thema ervan aan bij de algemene aanwezigheid van de dood.

Het is volstrekt mogelijk dat het publiek zich afvraagt wat dat vers hier komt doen, omdat er geen enkele ‘handleiding’ van de voorstelling bestaat. Het is kenmerkend voor Luz’ werkwijze: dit immobiel theater is erg hermetisch, een wat radicale vorm van post-dramatisch theater. Die veronderstelt dat je vertrouwd bent met de teksten. Dan pas ontstaat er een plezier in het decoderen. Dan pas kan je zijn tekstarbeid geboeid volgen. Maar voor een groot deel van het publiek blijft deze lange stilstand een gesloten boek. Maeterlinck behoort in Vlaanderen tot een verleden tijd.

Luz beheerst de toneeltaal echter wel meesterlijk. Zo is er het ingewikkelde samenspel van gesproken en vooraf opgenomen teksten. Ook de stemmen worden op verschillende momenten vervormd. Het décor (ontwerp Wolfgang Menardi) speelt een bijzonder actieve rol, en verschillende sferen worden opgeroepen dank zij een batterij lichtbronnen. Luz gebruikt graag alle theatrale middelen.

Drie spelers zijn uitstekende muzikanten (viool Olga Kunicka, cello Ewout Lehoucq en accordeon Isaak Duerinck) die zich ook als acteurs kunnen laten gelden. Ze zeggen de teksten heel neutraal, met vlakke, ‘lege’ stemmen. Daar staat actrice Marijke Pinoy tegenover. Zij is als centrale figuur erg overtuigend, als vertelster en als vertolker van diverse personages.

Voor Thom Luz is de wereld van Maeterlinck er één van stilstand – vol dreiging, vol angst voor de dood. Deze visie geeft hij gestalte in een rijke theatrale vorm, die zijn geheimen wat moeilijk prijsgeeft.

